

RISTITEE 2014

© preester Rein Õunapuu

Rist - kaks sirget joont üksteist ületamas, nagu tahaksid need öelda, et lihtsalt sirgjoones edasi minna ei ole võimalik, ilma et keegi meie plaanidele kriipsu peale tõmbaks. Maine elu seab vaimu pürgimustele piirid. Kuid vaim piirab omakorda maise elu avaldusi, sundides tegude eest vastutama.

Kõigel näib olevat algus ja lõpp, ning meeletest päästab ainult lootus, et meie eneseteadvus, meie vaim, on loodud Jumala poolt, kelle juurde ta tagasi ihkab - see lootus, et risti vaimujoon jätkub ülespoole ka pärast ristumist saatusejoonega.

I – JEESUS MÕISTETAKSE SURMA

Jumal mõistetakse surma. Tema kohtumõistjad uskusid, et õigusega. Oma Jumala nimel mõistsid nad sellesama Jumala süüdi. Jumalasse uskudes me siseneme paradokside ja müsteeriumite maailma, millest meie inimlik mõistus ei suuda aru saada. Sellepärast saatis Jumal oma Poja... inimesena...

Mõista teine inimene surma... Kuivõrd peab olema seesmiselt lõhestunud, kuivõrd ainult oma huvidele keskendunud, et teiste inimeste olemasolu ühtäkki enam ei sobi...

Kindlasti on meis veel palju instinkte, mis on minevikus aidanud inimliigil ellu jääda, kuid mis nüüd töötavad meie vastu. Mõistusega olendi jaoks peavad kehtima teised reeglid, temal on kohustus ja vastutus. Tugevama õigus, rivaalide kõrvaldamine, on loomariigis küll valdav, kuid selles võitluses on võit pigem viiruste ja bakterite käes.

Ka meie mängime vahel ikka neid loomariigi mängu positsiooni pärast ühiskonnas, tuues teisi inimesi ohvriks oma natuke paremate elutingimuste või mõttetu varanduse nimel. Kuid inimene on midagi enam kui bakter, võimalus ülekohut teha ei ole tema puhul enam sund, vajadus ega õigustus. Enesekaitse ei tohi muutuda rünnakuks. Teise inimese elu üle otsustades mõistame kohut oma Jumala... ja seega iseenda üle.

II – JEESUS VÕTAB RISTI OMA ÕLALE

Kas on üldse võimalik elada ilma kannatusteta? Juba siia maailma sündimine on vaevaline, ning esimeste valuliste hingetõmmete järel sõltub ellujäämine kõvahäälselt karjumisest. Kannatused on vältimatud: õppimine ja harjutamine muutuvad sageli närvesöövaks ja kontimurdvaks enesesundimiseks, kusjuures ülepingutus võib teha tühjaks kõik. Ainuüksi tulevikule keskendumine on suurelt osalt enesepettus, sest keegi tea, mida tulevik toob, ja inimest ootab paljugi niisugust, milleks ei ole võimalik valmistuda, kus jääb ainult usaldus, lootus Jumala peale.

Ei maksa arvata, et nendel, kes Jeesusele tema risti õlale panid, jäi oma rist kandmata. Hirm oma tegude tagajärgede ees pidi jääma neid piinama elu lõpuni, sest nad uskusid Jumalasse ja mõtlesid sellele, mida kosta kord tema kohtu ees, kui kõik saab avalikuks.

Risti läbi õpetas Jeesus meile mitte ainult kannatust ja surma, vaid elu... Elu, mis läbi surma avaneb igavikku, kui me jääme truuks vooruslikele põhimõtetele, õpime valima hea ja kurja vahel, mitmest kurjast kõige väiksema ja mitmest heast kõige parema. Et meie oleksime pigem need, kes võtavad oma risti, mitte need, kes selle teiste õlgadele panevad.

III – JEEBUS NÕRKEB ESIMEST KORDA RISTI ALL

Paljude elutarkuste õppimiseks peame taluma valusaid kaotusi, läbikukkumisi ja ebaõiglust. Ainult need, kellel on vähe kogemusi, kes teavad vähe ega viitsi mõelda, on valmis enesekindlalt tundmatus kohas vette hüppama. Kogenut vaevavad ikka kahtlused.

Lineaarne maailmapilt näib küll ilus ja selge, kuid paraku on see ainult silmapete. Inimese täiuslikkus ei rajane üheleainsale voorusele, vaid me liigume pühaduse poole, otsides kõikides voorustes mõistlikku tasakaalu äärmuste vahel. Üllaste põhimõtete nimel surrakse märtrina, kuid pahatihti on hukkajad enda arvates juhindunud vähemalt sama üllastest põhimõtetest. Teostamatu igatsus suurema õigluse järele võib teinekord endaga kaasa tuua suure ebaõigluse.

Kas märtrilt nõutakse vastutust selle eest, et tema vastastest said mõrvarid? Kas pole Jeesuse langemine risti all meile märgiks, et Jumala poolt antud loomuse juurde ei kuulu õigus oma jumalate pärast teisi inimesi tappa?

Õeldakse, et kannatused ja läbikukkumised teevad tugevamaks ja küpsemaks. Kuid kannatus hoiab pattude eest ainult niikaua, kui ta kestab. Kannatamine ei anna õigust teistele kannatusi valmistada.

Mis on olnud, seda ei saa muuta, kuid tuleb kahetseda oma süüd, tõusta ja minna edasi, vigu kordamata.

IV – JEEBUS KOHTUB OMA KURVA EMAGA

Kui palju on maailmas klammerduvaid ja hülgavaid inimsuhteid. Kui paljud inimesed pannakse loobuma oma eluunistustest, et hoida üleval tema vanemate uhkeid visioone; kui tihti ei soovi lapsed täiskasvanuks saada ja jäävadki vanemate ülalpidamisele. Vanakesed, kes iseendaga enam hakkama ei saa, kardavad abi paluda, et mitte olla väljapressijad... teisalt noored väsinud lapsevanemad, kellele hoolimatult öeldakse, et mina olen oma lapsed juba suureks kasvatanud, nüüd on sinu kord... Nii tihti seatakse prioriteedid ainult enese järgi, ja iseenda parema elu nimel ohverdatakse kõik teised.

Igaüks meist sipleb erinevate kohustuste, sundolukordade ja mõtlematute tegude tagajärgede võrgus. Mõnes eluolukorras tuleb teha kompromisse oma südametunnistusega teiste heaolu nimel, et meiepoolne õigluseotsimine ei lõpeks meie lähedaste tagakiusamisega. Kuid ka kõige armastavamate peresuhete puhul ei õnnestu alati vältida meie lähedaste osasaamist meie endi kannatustest.

Maarja ei palunud kunagi, et Jeesus loobuks oma missioonist... ja oma ristist.

V – SIIMON KÜREENEST KANNAB JEESUSE RISTI

Me ei tea, mida tulevik toob, kas meie järeltulijatest võrsuvad kord pühakud või kurjategijad. Me usume, et teeme oma parima, kuid me ei tea, kelle risti me peale enda oma veel kanname.

Me ei tea, kas ületunnid töökohal, mis röövivad aega peresuhetelt, on seda väärt - kas järgmine põlvkond oskab hinnata neid pingutusi, mis meile praegu kõige tähtsamatena tunduvad. Kas lastele pühendatud aeg hellitaks nad ära ja kasvataks egoistideks, või õpetaks neile osaks saanud armastust teistele edasi andma. Me ei tea, kas lapsed oskavad õigesti hinnata neile võimaldatud materiaalseid väärtusi, mille hinnaks on pidevalt kodust ära olevad vanemad. Kas kasvatab üksindus lapses iseseisvust, või süvendab masendust.

Me ei kanna siin maailmas ainult oma risti, vaid ka paljude teiste inimeste koormaid, ja nemad meie oma. Sageli üsna vastumeelselt või pealesunnitult, nii nagu Siimon Küreenest. Me kanname oma õlul ka Kristuse risti - Jumala ränkrasket ilmutust sellest, et lunastuse leidmise nimel peab olema valmis kannatused vastu võtma.

VI – VEROONIKA PÜHIB HIGIRÄTIKUGA JEESUSE PALGED

Kui palju me saame sõpradele toetuda? Mida suurt saavad sõbrad meie heaks teha, või meie nende heaks? Paar korda nädalas helistada, mõnikord läbi tulla? Sõber ei saa siiski jätta oma elu ja elada sinu oma. Kuid ometi on sõbrad tähtsad, ka selle tõttu, et rõõmustades nende edusammude üle ja tundes kaasa nende kaotustele ei mõtle me iseendale ja eemaldume hetkeks oma elu rõhuvatest väljavaadetest. Sõber ei saa teha väga palju, aga vahel just otsustavalt palju, et meie elu oleks talutav.

Nii nagu Veroonika, kes näitas oma sõnatu ja sümboolse teoga, et ta saab Jeesusest aru ja riskib tema näo kuivatamise eest võimalusega, et teda koheldakse toorelt. Jeesus pidi tundma, et ta ei ole oma piinades ja ohvrimeelsuses üksi, et keegi on valmis kannatama lihtsalt inimlikust kaastundest, mitte ainult hingeõndsuse ja oodatava autasu pärast.

VII – JEESUS NÕRKEB TEIST KORDA RISTI ALL

Tuleb aeg, mil inimene mõistab, kui vähe on ta noorena maailmast aru saanud. Kõik, mis kunagi tundus lihtne, on muutunud äkki keeruliseks. Kui varem tundus, et kõiges õnnetuses on süüdi teised, üdini halvad inimesed, siis pikapeale süveneb arusaamine, kui palju me oleme ise headesse kavatsustesse põimunud kurjuse osalised.

Aegamööda kaob usk ideaalidesse. Kaob lootus päästa maailm ideaalsete ökoloogiliste lahenduste läbi. Süveneb arusaamine, et kui mina oleksingi säästlikum, siis naaber lihtsalt reostab rohkem, või siis tuleb maavärisemine, hiidlaine või langev taevakeha ja hävitab rohkem kui inimkond seda kunagi suudaks. Nii mõndagi, milles olime veendunud, tuleb valusate pettumuste läbi ümber hinnata ja ümber õppida.

Ümberhindamine, oma inimeseksolemisega leppimine, eeldab korduvaid kukkumisi, läbipõlemisi, kõige kaotust ja uuesti otsast alustamist. Aga Jeesus on meile näidanud, et kui on veel vähegi jõudu, tuleb ka korduvate kukkumiste järel ikka tõusta ja edasi minna, kõige lootusetuse kiuste.

VIII – JEEBUS KOHTAB NUTVAID NAISI

Me oleme mõistnud, kui tähtis on siin elus kaastunne ja empaatia - võime elada sisse sellesse, kuidas tunneksime meie end kannataja asemel. Südame haledus ja nutmine vabastab kindlasti pingest ja lubab järgmisel päeval rõõmsamana ärgata, aga mõistus tunnistab meile, et oleme teiste reaalseid kannatusi kasutanud valuvaigistina, et meil oleks parem enesetunne.

Neid inimesi, kellele me saame vahetult head teha, on väga vähe. Äрге nutke minu, vaid oma laste pärast, ütleb Jeesus naistele. Kandke hoolt ligimese eest enda kõrval, kuid ärge püüdke kogu maailma koormat oma õlgadele võtta. Jumal vastutab ise maailma eest, kui meie vastutame nende väikeste asjade eest, mis tema on meie hoolde usaldanud.

IX – JEEBUS NÕRKEB KOLMANDAT KORDA RISTI ALL

Kord tuleb hetk, kui inimene saab aru, et lootust paraneda enam ei ole, mõistab, et tema maine elu on lõplik. Kogu maine eksistents on neetult lõplik. Planeet Maa muutub kindlasti elamiskõlbmatuks, kui päike oma vesiniku ära põletab. Kõik teisedki tähed kustuvad kord ja maailmaruum mattub pilkasse pimedusse - mis siis, et triljonite aastate pärast... Põgeneda pole kuhugi. Bioloogilisele elule tuleb vääramatult kunagi lõpp, ja seda raskem on leida selle mõtet.

Ei oska enam midagi soovida ega oodata, hing on tühjaks jooksnud, tagasiteed ei ole, ees ootab ainult hääbumine ja kadu. Ometi ei ole meie esimesed. Enne meid on elanud paljud põlvkonnad, nad kõik on käinud läbi sama tee, samas ahastuses, kuid sama lootusekübemega, et kannatus saab kord läbi.

X – JEEBUSSEL REBITAKSE RIIDED SELJAST

Mida me temast õieti tahame? Miks on meil Jumalat vaja? Selleks, et tema meie palved täidaks, annaks meile õnneliku elu maa peal ja pärast veel võimaluse igavest õndsust nautida? Kas on siis Jumal ainult vahend selleks, et meie võiksime aina midagi saada?...

Kas pole siiski kõige ausam tunne Jumala ees häbi, nõutu kohmetus meie enesekesksuse pärast? Muidugi, ka meie oleksime oma selgusehetkedel valmis temale kõik andma, end koos temaga ohvriks tooma. Kuid me ei saa olla päris kindlad, mis on see "kõik", kas me oleme Jumala väärtuste pingereast õigesti aru saanud.

Tasu ja kasu on selle maailma sõnad, ning paraku see, mis on kasulik ja tasuv, on ka mõttekas. Nii saab "elu mõte" uue, ja mitte just kõige paremini kõlava tähenduse. Aga kui inimesel on juba kord olnud julgust Jumalalt riided rebida, siis peab meil olema ka julgust endalt maha kiskuda

oma enesepettuse rüü, püüda kõrgemale sellest, mis me oleme seni olnud, täielikus aususes oma südametunnistuse ees.

XI – JEEUS LÜÜAKSE RISTI

Ristilöömise jäljed - stigmad - on haavad, mis kunagi ei parane. Kui saad teada, et keegi on HIV-positiivne või põeb Alzheimeri tõbe, siis pole ta sinu jaoks enam endine - see, kes ta su teadvuses seni on olnud. Inimesest, kellel on olnud nimi, saab järsku diagnoosi kandja.

Kui sinu lähedane sõber on sind reetnud, siis usaldus tema vastu ei taastu kunagi niisugusena, nagu see on olnud enne. Iga tema suust öeldud sõna kõlab teisiti kui varem, tema käepigistus tekitab kahtlusi, sunnib suhtuma tagamõttega kõigesse, mida näed ja mida ise vastuseks ütled.

Need olid kindlasti omamoodi ilusad ajad, kui paljud ühiskonna valupunktid jäid tavakodaniku eest varjule, kui oli võimalik elu ära elada ilma, et oleks kuulnud üldse midagi laste kuritarvitamisest või rahvajuhtide räpastest tehingutest, kui ühiskond oli harjunud sulgema silmad ja pühkima kõik ebasobiva lihtsalt vaiba alla. Kuid meie ei saa enam niimoodi elada, meie oleme kõigest teadlikud, ja selle maadligi rõhuva teadmise heaks küljeks on parem kaitse nendele kaitsetutele, keda varem keegi ei uskunud.

Ristilöömise haavad jäid ka ülestõusnud Jeesusele alles, sedavõrd, et Toomas sai neisse panna oma sõrmed. Nende haavade kaudu peab igaüks õppima tundma oma Jumalat.

XII – JEEUS SUREB RISTIL

On ainult kaks asja, mida me kindlasti teame ja milles pole mõtet kahelda: selles, et me oleme elus, ja et meie maine elu lõpeb kord surmaga. Kuigi ihu surm on vältimatu, ei ole meie vaim igavese kustumisega rahul ja otsib väljapääsu, igatseb edasipääsu järele mingisse teistsugusesse reaalsusse. Tegelikult ei hirmutagi meid niivõrd ajalik surm, kuivõrd just võimalus, et me lihtsalt kaome, vajume unne ega ärka enam kunagi, sureme igavesti... sest see rööviks mõtte ka juba elatud elult.

Surm on viimane argument, surmanuhtlus, viimane hoiatus iseenda tarkuse eest... ning meeldetuletus, et sellel, kellel on meelevald meid siia maailma saata, on meelevald ka surma üle, ja tema kutsub meid kord tagasi enda juurde.

XIII – JEEUS VÕETAKSE RISTILT

Nüüd on see kindel: surnud, ainult elutu keha. Kuhu on jäänud isiksus, kõik need mõtted, teadmised, kogemused, kõik tema headus ja tarkus... Isiksus on lahustunud lõpmatu väiksuse poole sirutavas lõputus jadas, mis lahkub siit, lihast ja verest inimeste maailmast. Ainult vorm tuletab meelde, et see oli veel hiljuti sisuga täidetud.

Meile jääb imestus: alles ta oli veel siin, temalt võis kõike küsida, ta mäletas paljusid üksikasju inimestest, keda meie pole kunagi näinud, oli sündmuste tunnistaja, mille juures polnud meil

võimalust viibida. Aga nüüd on koos temaga meiegi elust osake ära lõigatud, midagi pöördumatult kaotatud.

Ülestõusnud Jeesus ei olnud enam päris see, kellena tema sõbrad teda tunda söandasid. Rõõmuga Jeesuse ülestõusmisest segunes imestus ja nõutus. Jüngrid üritasid koguni põgeneda tagasi oma endisesse ellu, läksid võrguga järvele, nii nagu varemgi. Nad soovisid unustada, tahtsid uskuda, et kõik need aastad Jeesuse järelkäijatena oli lihtsalt pikk uni. Sureliku Jeesuse inimlikkus jäigi ristile...

XIV – JEEBUS MAETAKSE HAUDA

Me oleme järjest rohkem pagendatud oma sisemaailma ega tea, keda uskuda. Kui keegi ütleks end olevat Jumala Poja, siis isegi kui see meid solvaks, ei saadaks me tänapäeval teda selle eest surma. Seevastu oleks meie aja inimesel raske tõelist Jumala saadikut ära tunda ja uskuda, sest meist on saanud kahtlejad.

Igal rahval on oma matusekombed, iga rahvas on pidanud matma oma surnud, tähistama nende hauad, avaldama lahkunu säilmetele austust. Niisamuti on inimesed pidanud vahel matma oma jumalaid, pettuma oma ootustes, tunnistama endale, et inimlikud ettekujutused Jumalast osutusid sageli inimesest endastki rumalamaks, kättemaksuhimulisemaks, silmakirjalikumaks ja julmemaks.

Aga kusagil peab siiski olema tõde, kusagil peab olema ausus, headus ja armastus. Kui me seda veel leidnud ei ole, ei tähenda see, et midagi head ei olegi. Me peame jätkama otsimist.